

AITA POLIKARPO IRAIZOZ (1897-1980)

Fco. Ondarra Erdozia eta Juan San Martin

Bizi luze baten ondoren, 1980.eko Apirilaren 5ean, Larunbat Santuz, hil zen Aita Polikarpo Iraizoz euskalari ospetsua, Baztango Lekarotzen.

A. Iraizoz itzal handidun gizona izan da, bai bere kaputxino ordenan eta bai euskaldungoan ere. Hark azkeneko zazpi urteak Lekarozen igaro zituen. Hil baino hiru urte lehenago beraren biziaren berri labor bat idatzi zuen; beraz, hasteko, haren hitzak jarriko ditugu eta horrela iturri jatorretik edango dugu eta bidenabar haren euskara dastatuko.

Honela dio:

"Iraizoz-ko Polikarpo A. Kaputxinoa"

(bataioan, Agustin Zarranz Bermejo)

Nere biziarearen berri laburra:

1897.—Uratarrilaren 31-an jaiotako Nafarroan, Ultzamako herri Iraizotzen, orduan euskaldun hutsa zen herrian. Aita herriko maisua nuen, bainan bost urte nituela hil zitzaidan, eta gero eskola gutxi ikasi nuen.

1908-1912.—Altsasu-n gure frailegai eskolan, latin eta ikasten.

1912-1914.—Sangoza-n, nobiziadu urtea eta boskarren latin urtea.

1914-1917.—Ondarrabian filosofia ikastaroa. Bidenabar euskera berriz ikasi eta idazten hasi. (Aleman gramatika bat eskuratu ez dakit nola eta hizkuntza hori ikasi nere kabuz).

1917-1921.—Iruñean teologia ikastaroa —euskerari ekin— apaiztu eta meza berria eman (1921).

1922-1923.—Suizan, Zurich-eko Unibertsitatean "Filologia Románica" ikasten Euskaltzaindiaren kostuz.

1923-1930.—Iruñeko komentu zaharrean, apaiz-lanetan eta beste zerenetan —Azkueren *Erizkizundi Irukoitza* Nafarroako herrietan. (Gure Hilarino Felder-ek alemanez idatzitako liburu "Los Ideales de San Francisco" erderara itzuli).

1930-1950.—Lekarozko ikastetxean irakasle (latin, grekera, alemana etab.). (Felder Aita beraren "Jesús de Nazaret" eta beste libururen bat erderara itzuli).

Hortaz landara, batez ere azken 8 urtetan (1942-1950) apaiz-lanetan, euskeraz predikatzen gure elizan eta inguru hauetako herri gehienetan.

1950-1972.—Erroman, gure Ordenako Idazlari Gehien. Kargu hortan asko idatzi: latinez, gaztelaniaz, italieraz. Bainan hargatik ez nuen euskera bazterrerat utzi.

1972 (urrilean).—Erromatik atzera etorri Lekarotza, kargurik gabe. Geroztik hemen nago 80 urte beterik”.

Baditu beste bi liburu alemanetik erderara itzuliak: *El Caballero de Cristo Francisco de Asís*, Felder-rena, eta *Crítica de Asia sobre el cristianismo de Occidente*, Ohm-ena. Bainan euskal arloan, bai euskaraz eta bai euskarari buruz, egin zuen bere lanik bihotzekoena. Berak dioen bezala, “neurtitzetan eta hitz laxoz asko idatzi dut euskeraz nere bizitzean”, eta bere bizibideari zegokionez, beti ez bada, maizenik erlijiozko gaika erabili zituen. Liburu haundirik ez zuen ordea argitaratu; haundiena hau da: *Yesu Kristo gure Yaunaren Bizia* (Iruñea, 1934). Euskaltzale batek baino gehiagok ikasi du berriz erdi galdua zeukan bere euskara, liburu hau irakurriz; bazekien hori berak eta asko pozten zen. Bere lehenbiziko lanak *Irugarrenko Prantziskotarran* agertu ziren (1916), euskara berriz ikasten ari zelarik; bainan *Zeruko Argia*-n idatzi zuen gehienik, lehen zenbakitik hasi eta azken zenbakiraino: berak ondutako bertsoak, beste hizkuntzetatik itzulpenak (latin, Aleman, italiara, katalan, frantses, eta abar), Bibliako salmuak, urteko igande eta jaiegunetako Ebanjelioak eta besterik ere. *Euzko Gogoia*, *Oleri* eta *Jakintza*-n ere agertu ziren bere lanak. Azken lanak *Fontes Linguae Vasconum*-en daude; eta bere azken liburua —*Kristo gure Jauna eta andredena Maria*— Bilbon argitaratua izan zen joan zen urtean eta sonetu sarituak osatzen dute. Badago ere liburuxka txiki-txiki bat berak bertsoan idatzia, bere izena *Gurutze Bidea* (Iruñea, 1957). Aipatu nahi dugu ere Errepublikara garaian eraiki zen Legate mendiko kalbarioan bere hitzak daudela xixelaturik marmorezko lauzetan.

Argitaratu gabeko asko utzi ditu: sonetu, salmu, sermoi (Baztango euskaraz), Nafarroako eta liburu zaharretako hitz-zerrendak. Bera kezkatu zegoen eta honela utzi zuen idatzirik: “Nora joango dira argitaratu-gabeko guzi hoiek?” Gogoan zeukan beharbada *Yesu Kristo gure Yaunaren Bizia*-rekin 1936. urtean gertatua, saldu gabe gelditu ziren aleak ondatu bait ziren.

Gizon apal eta xaloa, oso atsekabaturik zegoen gure artean ikustén zituen ezta-baidengatik eta arras mindurik euskarak egin duen atzerakadagatik. Azkeneko urte hauetan ez zen inongo bileretara joaten, ez zuen zarata maite; bainan beti lan da lan. Azken orduraino burua garbi izan zuen; begietatik nekatu, hori bai, eta hitz egitean ere bai. Bihotzeko ahuleriak eraman du gure artetik.

Zahartzarora Lekarotzera erretiratu zen eta hemen ari zen isil isilik euskal lanetan, heriotzak eroan arte. Oraindik aski berriak ditugu *Euskera* aldizkariaren XXIII (1978) zenbakian “erion ala jario” erabilkerari buruzko lana. Baina, batez ere, *Fontes Linguae Vasconum* aldizkarian XVIII. mendeko zenbait bertso lanen berri emanez, 24. zenb. (1976), eta Lizarraga Elkanokoaren hiztegi eta esakeraz beste lan luze eta zehatz bat, 29. zenbakitik 32.era (1978-79).

Lan asko zuen eskuartean, biziak iraun bazion euskararentzat probetxuzko izango zirenak. Honengatik, galera tamalgarria izan da gure hizkuntzaren iker lane-tarako.